

JAVASLAT A MAGYAR ROVÁSSZÁMOK EGYSZERŰSÍTÉSÉRE

માર્ગાદી લાખીનાં દોબાળવામાં નાફાં એ યાદી

Szondi Miklós

villámszöveg: tetelhegy@tvnetwork.hu
távbeszélők: (06 78) 488-231, (06 30) 279-6325

SOLT – 2004

AJÁNLÓ

Nekem a számrovásról mindig az az elmesség jut eszembe, mely szerint a Földön az intelligencia mennyisége kezdettől fogva állandó, az emberiség létszáma viszont rohamosan nő.

A „hivatalos” álláspont szerint ugyanis a számrovással 999.999-nél nagyobb szám nem írható le és műveletek végzésére sem alkalmas.

Jómagam egészen biztos vagyok benne, hogy Őseink, akik óriási mennyiségű ménessel, gulyával, nyájjal, számtalan arany-, ezüst- és sóbányával rendelkeztek, igenis bármekkor számjegyet képesek voltak leírni és könnyedén végeztek műveleteket. Az, hogy mi most ezt nem tudjuk, ez a mi csekélyebb észbeli teljesítményünk következménye.

Így hát nagy örömmel és jó szívvel ajánlom Szondi Miklós tanulmányát, amellyel fénysugarat vetít felejtésünk sötét barlangjába. Használjuk, adjuk tovább a számrovásnak ezt az ötletesen lerövidíthető változatát.

Az olvasók és a „szerző-olvasók” figyelmébe ajánlom azt a rendkívüli etikus magatartást, hogy Szondi Miklós mindenkinél a nevét tisztelettel megemlíti, aki a legcsekélyebb módon, akár egy biztató szóval hozzájárult a tanulmány elkészítéséhez.

Őseink útján egyetlen lépés sem vész kárba.

Friedrich Klára

Javított kiadás:

.I.III.IV.V*II

*A címadalon a szülőföldemen, Solton talált boglár rajza látható. A boglár; ruhadarabokon, tarsolyokon használt gömbölyű vagy fél gömb alakú díszfém, veret volt Őseinknél. A miénk olyan, istensával ékes rozetta (rózsa), ahol a szívalak is felismerhető az istenfarészek közül kilátszó háttérformánkon.
Huszka József: A magyar turáni ornamentika története – 107. oldal
Budapest 1996, Nyers Csaba magánkiadása*

BEVEZETÉS

Örvendetes, hogy a magyar ősi írás mai használata egyre nagyobb teret nyer. Aki megismeri, leginkább megszereti, hiszen „örökletes” hajlamunk van rá.

Hál’ Istennek, egyre több szerző tollából jelennek meg újabb és újabb könyvek e témaiban, azonban bármelyiket fölütjük, mindegyiknek csupán egy kis fejezete foglalkozik a rovásszámokkal.

Annak ellenére (vagy talán éppen azért!?) van ez így, hogy – Forrai tanár urat idézve – „nepünk tudatában és a köznapi gyakorlatban is legtovább a számrovás maradt meg. Még 80–100 ével ezelőtt a pásztorokat és az adóhatóságokat törvény kötelezte a számrovásbot használatára. Így az adó kirovása és annak lerovása számrovásboton történhetett. Az adósrovásbotra a vásárolt áruk mennyiségeinek és árának adatai kerültek számrovással. Innen a ma is használt mondás: Sok van a rovásán, ti. a rovásboton. A büntetések feljegyzése is rovásboton történt, ezért voltak rovott múltuk, olyanok, akiknek már sok volt a rovásán. A rossz tanuló ma is rovót kap, megrovásban részesül, stb.” (Forrai Sándor: A magyar rovásírás elsajátítása – 52. oldal).

TÖRTÉNETISÉGE

A számrovás talán még a betűrovásnál is régebbi keletű.

„Meg kell említeni, hogy a dokumentált rovás ábécék nem tartalmaznak számsort. Sebestyén Gyula a pásztorok számrovás botjáról szemézgette ki, szedegette össze a magyar számjegyeket s már ő kimutatta a vitathatatlan rokonságot az etruszk számjegyekkel. Magyar Adorján a magyar számsort rendszerbe fogalta s ma már ismerjük a teljes etruszk számsort is.” (Koriesánszky Attila: A napút ábécéje – 118. oldal)

Most álljon itt az összehasonlító táblázat (a számok is balról jobbra irányban):

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	50	100	500	1000
magyar	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	VIII	X	V	X	*	*
etruszk	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	VIII	X	V	X		8
római	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	L	C	D	M

Láthatjuk, hogy az etruszk és a magyar számrovás százig tökéletesen megegyezik.

„Eltérés csupán az ezres számjegyben mutatkozik, de az is látható, hogy a magyar

számrendszer tipográfialag egységes, tehát eredetibb képet mutat, mint az etruszk rendszer” (Koricsánszky – 118. oldal)

„Az etruszk számrovást a latinok teljesen átvették és csak később hajtottak rajta végre kisebb változtatást görög mintára úgy, hogy az 50, 100, 500, és 1000 számokra betűjeleket használtak, de továbbra is megmaradt etruszk szerkezete. A ma is használatos – római számok néven ismert – latin számsorban kezdetben még a **IV**, **IX**, **XC** számokat etruszk és magyar módra így használták: **III**, **VIII**, **LXXX**. Ez utóbbinál az **L** (?) már görög befolyás, mint a **C** (centrum), **D** (?) és az **M** (mille). Kezdetben a számok sorvezetése is jobbról balra történt, csak később a latinok fordították meg, amikor áttértek a mai írásunknak megfelelően a balról jobbra való sorvezetésre.” (Forrai – 51. oldal)

A táblázatot nézve, láthatjuk annak logikai összefüggéseit, s már ebből is megállapíthatjuk, hogy a sorrend egyben időrendi egymásutániságot is jelent. Tehát az alaktanilag is egységes magyar számrendszer későbbi változatait látjuk viszont az etruszkban majd a rómaiban (latinban).

A római számsor **L** és **D** jelénél kérdőjel szerepel. Ez azt kívánta hangsúlyozni, hogy azok nem a jelölt szó kezdőbetűjével azonosak. Koricsánszky Atilla erről azt írja, hogy „az 50 nevének (latinul: quinquaginta) kezdőbetűje a **Q** lenne logikusan, igaz az 500-nak is (quingenti). Egyik szám nevében sem szerepel az a betű, amelyikkel jelölök őket, ezeket tehát máshonnan vették.” (121. oldal)

A ROVÁS IRÁNYA

Rovásunk s benne a számrovás irányára Koricsánszky Atilla érvelését tartom mérvadónak: „Mindeni emlékszik gyermekkorából az ősi magyar égtáj-meghatározó mondókára: „*előttem van észak, hátam mögött dél, balra a nap nyugszik, jobbra pedig kél*”. A nap pályája tehát jobbról balra halad s nem törtéhet ez másképpen a Napút ábécéjének a sorvezetésében sem.

Felejtsük el hát azt a tévhítet, amit sokan hangoztatnak meggyőződéssel, hogy a rovásjelekkel azért írunk jobbról balra, mert a rovó annak idején bal kezében tartotta a rováspálcát, jobb kezében pedig a rovókest, így tudta legegyszerűbben és legügyesebben róni a jeleket. Csak a jobbköztes hiszik azt, hogy a világ nekik van teremtve, ugyanakkor tény, hogy az emberiség kb. 50%-a balkezes s a balkezes embernek a bal-jobb irány lenne a kézenfekvő.

No meg mit kezdünk a többtonnás rovásfeliratos sziklatömbökkel, ahol a szöveg jobbról balra halad? Azokat bizonyos, hogy rovás közben senki nem forgatta a balkezével.

A sorvezetés irányára az egyedüli magyarázat csak a fenti lehet, mert az a jó irány, ahonnan a fény érkezik s rossz irány az, ahol a sötétség uralkodik. A „fény gyermekei” tehát csakis jobbról balra írhatnak.

Az idézett gyermekmondóka a magyarázat az oldalak elnevezésére is: bal oldal = balsors – balítélet – balvégzet – balga, stb. A jobb oldal egyértelműen jó oldal.

Említésre méltó még, hogy a mechanikus óra mutatója is a napóra árnyékának irányával azonos irányban halad, azaz balról jobbra. Az árnyék és a sötétség a halált, a gonoszt idézi és az idő az ő szolgájuk.” (A Napút ábécéje – 39. oldal)

A matematikusok minden számrendszerben balról olvassák a számokat és jobbról számolják az értéket. Ők már megsokottan, balról olvasnak, de a lényeg, az érték itt is jobbról építkezik. Az ősi tudás már elfelejtődött náluk, hiszen azt mondják, hogy ők hátulról számolnak.

Az előzőek ismeretében, természetesen a rovásjeleinket mindenig csakis jobbról balra haladva írom.

A PROBLÉMA

Írástörténetünknek elválaszthatatlan része a számrovás s most, a rovásunk újraéledésekor mégsem válik a gyakorlat szerves részévé. Leginkább az arab számokat használják helyettük.

Tudjuk, hogy számaink nem bírnak helyi értékkel, ami ugyanakkor az arab számok nagy előnye. A helyi érték hiányán túl a számaink használatának nagy nehézsége, hogy egy-egy szám több helyet foglal el önmagában. Pl. a IIII-es számunk 4 db I-es számból írható le, ami nagyon helyigényes. Jól mutatja a nehézséget az 1999-es szám leírása:

||||V XXXXV XIIIV *

Látható, hogy 17 jelből áll, ami bizony összehasonlíthatatlanul sok a négy jegyű arab változathoz képest.

Nyilvánvaló, hogy számtani műveleteket is nehézkes vele végezni, főleg a helyi értékhez szokott szemünkkel:

$$\begin{array}{r}
 2433 \\
 + 8297 \\
 \hline
 10730
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 ||| \quad XXX \quad XIIII \quad *II \\
 + IIIV \quad XXXXV \quad XII \quad *IIIIV \\
 \hline
 XXX \quad XIIIV \quad *X
 \end{array}$$

De vegyük csak a hétköznapi használatban a legegyszerűbb esetet, a dátumozást. Mint a fenti példából láthatunk, örülhetünk annak, hogy már elmúlt az 1999-es esztendő, de a 2004-es év leírása is 7 helyet igényel: ||||*||

ÚJ FORMÁK

Deák Dezső által létrehívott és vezetett Szegedi Rovásíró Egyesületünkben is megfogalmazódott a probléma, hogy az újraéledő rovásunkban nem használtatik a számrovás.

Kézenfekvőnek látszik, hogy ennek elsődleges magyarázata az lehet, hogy a rovás-számaink használata nehézkes, éppen annak az összerovási lehetőségeknek van hiján, ami a rovásunknak egyik erőssége.

Ahogy nyelvünk is mondja „számolnunk kell azzal”, hogy rovóink között is egyre nagyobb igény merül föl számaink rovására. Javaslatomban a használhatóság egyszerűsítésének az alapját éppen a rovásbetüknél megszokott összerovás lehetősége kínálja.

Lenyűgözőnek tartom, hogy öseink a „kéznél lévő” megoldást választották a számok megalkotásakor. Az ujjaink látványára lehetett az alapja a számok jeleinek, hiszen nyitott tenyérrel láthatjuk az 1-4-ig rovásszámok alakjait és a tenyérrel s a hüvelykujj által bezárt szög adja az 5-ös számunkat.

A mai napig emlékszem arra, hogy 2003. december 4-én, esti magányomban, ebben a látványban gyönyörködve fedeztem föl az egyszerűsítés lehetőségét. Nevezetesen azt, hogy ha az ujjaink egy vonalba esnek, akkor is tudjuk, hogy hány ujjat látunk. (Szándékosan írom, hogy „tudjuk”, hiszen elvonatkoztatásra van ahhoz szükség, hogy elfogadható legyen a középső ujjunknál minden rövidebb kis- és mutatóujj „látványa”.)

Tehát egy függőleges vonalon jelölhetem az ujjak számát, így egy jellel leírhatom a 2, 3, és a 4-es számot. Ha egy rovós vízszintessel elosztom a függőleget, akkor megkapom a 2-es számot, ha két vonalkával három felé osztom, akkor megkapom a 3-ast és három osztó vonallal pedig a 4-est kapom meg. (A 2-es szám így megegyezett a rovás † betűvel, a 3-as pedig a ‡-vel.)

Ugyanezt megtehetem a rovás 10-zel is, tehát ha az X egyik szárára rájelölök egy keresztvonalat, akkor abból egy újabb X keletkezik, így rátekintve 2 db 10-est látok, ami egy jellel kifejezi a 20-ast. Ha két áthúzást teszek, akkor adott lesz a 30-as s három áthúzással pedig a 40-es s minden egy helyet foglal el.

Levélnben leírtam ezt a javaslatomat s elküldtem véleményezésre a szakmában ismert személyiségeknek. S ezután nagy megtiszteltetés ért, hiszen heten válaszoltak nekem.

Deák Dezső, a Szegedi Rovásírók Egyesületének elnöke azt írta, hogy „olyan tökéletesen simul bele rovásíráunk szemléletébe ez a számírási módszer, hogy már-már úgy érzem, találkoztam vele valahol”.

Libisch Győző az ÓMT Rovásírás Szakosztálya nevében szellemes megoldásnak minősítette és el tudja képzelní, hogy lesz ahol népszerűvé válhat.

Menyhárt Anikó rovásírás oktató ötletes és logikus gondolatnak látja és nagyon elgondolkodtatta az 1999-es példa.

Forrai Sándor tanár úr is megtisztelt egy, a feleségének diktált levéllel, hogy egész-ségi állapotára tekintettel a felvetésemre érdemben nem tud választ adni.

Varga Gézának a módosítások rokonszenvesek, semmi kifogása velük szemben. „Azaz, akinek kedve van hozzá, használja az Ön jeleit, de én nem akarom ezt másoknak javasolni.”

Molnár V. Józsi bácsi azt írta, hogy a rovásszámok módosítására tett ajánlatom jó-nak tűnik s ebben illetékes Szemerey Zsolt barátját ajánlotta, hogy keressem meg ezzel.

Friedrich Klára, a Forrai Sándor Rovásíró Kör egyik alapítója (vezetője Szakács Gábor) nagyszerűnek tartja az ötletemet, sőt hozzátette: lehetséges, hogy őseink is így írták, hiszen takarékos és ötletes emberek voltak, nem pazarolták sem a fát, sem a pergament.

Klári biztatott, hogy írjam le a javaslatomat bővebb kifejtésben. Erre az ösztönzésre született meg ez a tanulmány s ezen túl még azonnal munkához is látott s elküldte a Rovásíró Kör tagjainak a javaslatomat. Így kaptam újabb leveleket:

Hidvégi István Ipolytölgyesről azt írta, hogy egyetért velem és máralkalmazni kezdte az új formákat. Ezen túlmenően azért, hogy kisebb legyen a betűkkel való tévedés esélye, azon általános elv betartását javasolta, hogy az l-es és X-es kereszttvonalkáit lentről kezdjük el feltölteni és ne a szimmetriára törekedjünk.

Ezt azonnal és örömmel elfogadtam és ezúton is köszönetemet fejezem ki Pistának ezért a nagyszerű ötletért.

És most a következő két oldalon lássuk az új formájú számokkal kiegészített rovás-számokat 0-tól 99-ig (a nulláról részletesen majd a 14. oldalon).

90 80 70 60 50

0	XV	XV	XV	XV	V
1	IIXV	IIXV	IIXV	IIXV	IV
2	IIIXV	IIIXV	IIIXV	IIIXV	VI
3	IIIIXV	IIIIXV	IIIIXV	IIIIXV	VII
4	IIIIIXV	IIIIIXV	IIIIIXV	IIIIIXV	VIII
5	VXV	VXV	VXV	VXV	VV
6	IVXV	IVXV	IVXV	IVXV	IVV
7	IVVXV	IVVXV	IVVXV	IVVXV	VIV
8	IVVIV	IVVIV	IVVIV	IVVIV	VIV
9	IVVIV	IVVIV	IVVIV	IVVIV	VIV

40

30

20

10

0

X	X	X	X	/
X	X	X	X	
X	X	X	X	
X	X	X	X	
X	X	X	X	
VX	VX	VX	VX	V
VX	VX	VX	VX	V
VX	VX	VX	VX	V
VX	VX	VX	VX	V
VX	VX	VX	VX	V

0

1

2

3

4

5

6

7

8

9

HASZNÁLHATÓSÁGUK

Milyen csodás egységekben van a világ! Keresem az egyszerűsítést a számrovásban s akkor, azon az estén (ahogy Csatlós Csaba barátom írta) angyal érintett meg a szárnyaival, a rovók nagy védőangyalá. Tényleg így lehetett, mert nem gondolkodással jöttem rá, hanem egyszerűen csak jött. Nem érzelni akarok, csak jelezni, hogy nem az én érdemem, hogy a javasolt 3-as „eredetije” az ≠ (eGY) jel egységével, a teremtés szentháromságával egyezik meg. Tehát kerestem a 3-as egyszerűbb formáját s oda jutottam, ahonnan elindultam(!), az egységből az egysége.

Hangsúlyozni szeretném még öseink jeleinek kristálytiszta logikai rendszerét. Az \vee -ös középébe húzott egyenes 10-es szorzóként fogható föl s lesz belőle az \vee -es. Ugyanezt tették a X -zel s lett belőle X -as, s ezt tovább szorozva születik meg az \ast -es. Talán ezen logika „összetönös betartására” jött Hidvégi Pista javaslata, hogy az áthúzásoknál ne a szimmetriára törekedjünk, ti. ne szorzóként szerepeljenek!

የኢትዮጵያውያንድ አገልግሎት የሚከተሉ ስምምነት በመሆኑ የሚያስፈልግ ይችላል

Az 1999-es számot most már 8 jellet tudjuk leírni:

¶V X¶V X¶V *

Kérdezhetné bárki, hogy ez mire jó, mert még ez is sok. Mégis eredménynek tartom, hiszen az ösi formákat megőrizve kevesebb, mint a felére csökkent a hossza, ami a használhatóságának nagyobb esélyt ad.

Továbbra sem igazán összehasonlítható a helyi értékkal rendelkező arab számokkal, de megjegyezni kívánom, hogy így már majdnem csak abban tér el, hogy nekünk ki kell írnunk a helyi értéket:

$$\begin{array}{r}
 2433 \\
 + 8297 \\
 \hline
 10730
 \end{array}$$

És most a 2004-es év egyszerűsített változata: *

A különböző betűméretekkel így néznek ki az új és régi számok együtt:

12-es méret: * X V X X X X V V V V V V

14-es méret: * X V X X X X V V V V V V

20-as méret: * X V X X X X X V V V V V V

Azt, hogy ma már a számítógépen is írhatjuk ezen új formájú számokat, Lőz János (csak_johnny@yahoo.co.uk) barátomnak köszönhetjük, aki önzetlenül dolgozott ennek megoldásán.

Tisza András megoldotta azt is, hogy számítógépen tudjunk jobbról balra írni s betűket összeróni. Ezt a programot CD-n terjeszti. Egyébként András úttörő abban is, hogy kiadta az ԵՒՊՎԱՊՒ címet viselő, 8 oldalas, csak rótt betűkkel írt újságot, ami már 1 éve havonta megjelenik (8060 Mór, Szent István tér. 7.)

Vér Csaba Pécsről hívta föl a figyelmét Friedrich Kláráknak, hogy szerinte a milíót így lehet leírni: *

Igen, azon a logikán alapulva, hogy a 10.000 = *X, 100.000 = **X, logikus a javaslat. Ebből az is következik, hogy a 2000-et pusztán a 2 db ezessel nem lehet leírni.

Csatlós Csaba Egerben kidolgozta a minden össze egy vonalat használó számrendszerét, amivel a legbonyolultabb műveleteket is el lehet végezni. Emellett már ő is használja az általam javasolt új formájú számokat. A 8-9. oldalon lévő táblázat 10×10 rendszerbe foglalása is az ő javaslatára született.

Csaba egyébként az összerovás mestere is s például a 80-at úgy írta le, hogy az V-es függőleges vonalára keresztbe ráhúzott 3 vonalkát s mosolyt csalt az arcomra, mikor a 6-ost úgy írta, hogy az V-ösnek a szárára keresztbe ráhúzott egy vonalkát. Nagyon leleményesnek tartom.

ROVÁS – ÍRÁS

Nem tudom megállni, hogy a rovásírás szó értelmezéséről is ne idézzem ide Koricsánszky gondolatát: „Ósi írásunk neve nem rovásírás, hanem rovás. A régi magyar nyelvben a „rovás” és az „írás” még elkülönült fogalmak voltak. Az írás szót népművészünk még ma is használják a fűzött, hurkolt fonalminták jelölésére, míg a rovás a tényleges írótevékenység. Ma már a rovás szó helyett az írás szót használjuk, de nem szerencsés a rovást és az írást összevonni, mert ebben az esetben ez a szó „írásírás”-t jelent.”

A „rovásírás” szó azt sugallja az érdeklődőnek, hogy ez nem „rendes” írás, mint pl. a latin vagy a cirill, hanem *alacsonyabb rendű, kezdetlegesebb* azoknál, hiszen „*csak*” rovásírás, ráadásul magyar.” (11. oldal)

Nem egyszerű fölvetés ez, hiszen magam is rovásírást tanultam, amikor a tanfolyamon az alapmű a Tanár úr könyve volt, ti. Forrai Sándor: *A magyar rovásírás elsajátítása* címmel.

Aztán Friedrich Klára – Szakács Gábor: *Kárpát-medencei birtoklevelünk, a ROVÁSÍRÁS* könyv, ez a nagyszerűen összegző és bátor alkotás is rovásírást ír.

Sorolhatnék több művet is, ahol a rovásírás szót használják a rovás helyett. (Talán Koricsánszky értelmezése jött meg későbben, de talán még nem későn?)

Nyilvánvalóan az ír - ró (író!) szavaink ugyanúgy különbözök alakú, de azonos jelentésük lehetnek, mint pl. az eb - kутя, juh - бирка stb. Magam igyekszem a rovás szót használni, a ró-ni ige változatait: én rovok, te rósz, ő ró, mi rovunk, ti rótok, ők rónak... A síkság, a róna, a rónák fogalom jut itt az eszembe. A róni tudó emberek léte és a táj elnevezése között lehet valami összefüggés?

HIÁNZÓ SZÁMAINK, JELEINK

A hiányzó 500-as:

Koricsánszkyt, ezt az éles látású szerzőt ismét idézve: „Belátható, hogy abban a számsorban, amelyben mind az 5-ös, mind az 50-es számnak külön jele van, jelezni kellene az 500-at is. A magyar és az etruszk számokat szemléltve azt is észrevehetjük, hogy a köztes (5,50) számokat a 10-es (X) és a 100-as (K) számjegyekből képezték, azaz fizikailag is megfeleztek őket.

A szerző az K-es jelükből képezve jut arra a következtetésre, hogy kijelenti: Szinte teljesen bizonyos, hogy a rovás K betű az elveszett 500-as számjegy, ugyanis az Ö betű az egyetlen kivételként jobbra néz.

Tudjuk azt, hogy a Nap fénye és melege jobbról érkezik és ezért a Nap által ihletett írás is csak jobbról kezdődhet, így egy egészet képező jelet fizikailag megfelezve csak felső, vagy a jobboldali részét lehet felhasználni. Az Ö betű ebből következően csakis azért nézhet jobbra, mert nemcsak hangi információt hordoz, hanem önálló számjel is egyben. Hozzáteszi még, hogy az eszmefuttatását nyelvi emlékek nem támasztják alá, pusztán logikai úton következtette ki az 500-as számjegyet.” (Koricsánszky – 119. oldal)

A hiányzó 10000-es és 5000-es:

Az idézett mű 120. oldalától kezdődően a következő, szintén nagyon figyelemre méltó megállapítás olvasható: „Van még két másik számunk is, amelyek írásos emlékeinkben nem találhatók, de tudjuk, hogy léteztek. A többi számot az ábécé jelei

között megtaláljuk, logikus hát, hogy a hiányzó két jelnek is itt kell lennie.

A tízezres szám neve a régi magyar nyelvben: *tömény*. Az a népesség minősült törzsnek (hadnak), amely egyszerre egy tömény lovas harcost tudott kiállítani.

Ma a tömény általában sűrűt, koncentráltat jelent, de fosztóképzős párja, a tömén-telen – amely *megszámlálhatatlant, sokat* jelent – azt bizonyítja, hogy számértéket jelentett. Hozzátehetjük még, hogy mind a *tömény*, mind a *tömeg* szónak a gyöke a *töm*, és a tömeg is számosságot jelöl.

A magyar nyelv ismeri a „kerek szám” kifejezést. De miért mondjuk egy számra, hogy kerek, mikor minden számjegyünk szemmel láthatóan szálkás? Erre csakis egy magyarázat adódik: a szám fizikailag is kerek. Mondjuk azt is, hogy: kerek egész.

Nekünk a legnagyobb, névvel rendelkező számunk a tízezer, a tömény. Ez tehát egy kerek egész szám. Ha pedig kerek, mással nem jelölhető, csak az LY (Ø) betű üres változatával: O-vel. A kör lehetett tehát a 10000-ünk.

Ennek a betűnek fizikailag az NY (Ø) betű a fele. Az is látható, hogy az NY betű a kör jobb oldalát képezi s ez visszaigazolja az Ö betűnél tett megállapítást. Az 5000-esünk tehát az Ø betű jelével lehetett azonos.”

Koricsánszky hangsúlyozza, hogy nincs írásos bizonyítékunk arra nézve, hogy ezeknek a számoknak is volt grafikai megfelelőjük, közvetett bizonyítékunk viszont van, éppen a római számsorból, hiszen az 50 és 500 neveiben nem szerepel az a betű, amelyikkel jelölik őket, ezeket tehát máshonnan vették.

A hiányzó tizenegyes:

Idegen nyelv tanulásakor arra figyeltem föl, hogy több nyelvnek a 11-re és a 12-re önálló szava van. Az angol azt írja 11-ként, hogy „eleven”, 12-ként pedig, hogy „twelve”. Nyilvánvaló, hogy ez a tízes számrendszer előtti örökség, de figyelemre méltó, hogy ma is használatosak.

A magyar nyelvben is megvan a 12-es önálló alakja, hiszen régiesen azt mondjuk rá, hogy *tucat*. De hova lett a 11-es elnevezés? Részéről most is keresem a választ rá.

Sokat sejtető nekem, hogy ha az angol „eleven” szót egyszerűen magyarul olvasom el, akkor *eleven-t*, *elevenséget* olvasok ki belőle. Lehet, hogy mesterkéltnek hangzik ez először, de próbálkozzunk a „twelve” szóval is. Ezt magyar szemmel olvasva, bizony azt halljuk, hogy: *telve*. Telve van valami, megtelt az a *tucatnyi* egység, amit az utolsó szám, a 12-es telít meg. (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy számomra ebből lett nyilvánvaló a 13-as szám máig élő babonás ereje, hiszen a *tucat*, a *twelve* után ez mindig az új kezdetét jelentette.)

Tisztában vagyok vele, hogy nagyon szokatlan dolgot állítottam az előbbieken, de még egy meglátás kikívánkozik belőlem: Az angol az 1-et úgy írja, hogy „one”. Ezt úgy ejti, hogy az elején megnyomva ugyan a „v” betűt, de tisztán „van”-t ejt. Igen, ez az a *van*, ami a világ létezésében az *egy*-et jelenti. Az egységet, amire a magyar ma is azt mondja, hogy *mindegy*, azaz *minden egy*. (De nem ragozom tovább, mert úgyis *mindegy!*)

A hiányzó nulla jele:

Azt látom, hogy a nulla jele is kézenfekvő, hiszen írásunk erre is „emlékszik”. Hasonló dologra gondolok, mint amikor a római számok alá és fölé rendszerint még ma is húzunk kézíráshoz 1–1 vízszintes vonalat. Ti. ez a rovásbotunk rovott felületét behatároló botszélek jelölése. Erre emléksünk talán ösztönösen, amikor még ma is jelöljük ezt az ósi látványt.

Így lehet ez akkor is, mikor a kör alakú nullára ráhúzunk egy ferde vonalat, minden bal alsó pontból, jobb felső irányba: /. Logikai magyarázata ennek az, hogy ezzel különböztetjük meg a latin nagy O betűtől. Ez igaz is, de fölmerül a kérdés, hogy miért éppen ezzel a jellel tesszük mindezt?

Nekem az az érzésem, hogy talán éppen azért, mert maga ez lehet a nulla jele. Belegondolva a X-esünk látványába látható, hogy az eredendően l-es jelünket kissé eldöntve (kibillentve ezzel az *egy-ből!*!), fordén „ráírnak” egy nulla jelet. Hasonlóan van ez az arab számoknál is, csakhogy ott ezeket egymás mellé tették.

Varga Csaba: Jel, jel, jel c. munkájának 153. oldalán tárgyalt számjelölési rendszerben a „ferde” vonalat 0-nak állítja s példának hozza föl, hogy a „ferdeség” a maya nulla jelében is megvan.

ÖSSZEROVÁSOK

Ez a tanulmány eredetileg a „hiányzó tizenegyes” fejezettel befejeződött volna, azonban az „ők fogják ceruzámat” József Attila-i idézettel mégis tovább íródik. Ugyanis az ötlet, hogy a javasolt új rovásszámaink közül már az 1-4-ig valókat is egy jellel tudjuk leírni, egy „lavinát” indított el baráti körömben.

Többen gondoljuk úgy, hogy Csaba összerovási példáját követve, le lehet írni a 6-9-ig és a 60-90-ig számokat is egy-egy jellel, a következők szerint:

▀ ▀ ▀ ▀ ✘ ✘ ✘ ✘

Lehet, hogy ez már csak játéknak tűnik a számokkal, ugyanakkor számomra is nyilvánvaló, hogy a rovásunk összerovási szabályainak teljesen megfelelnek.

Nem hagy nyugodni a lehetőség, hogy az egy jelű számainknál már a helyi értéket is alkalmazhatjuk. Az anyagban korábban szerepeltetett összeadási művelet:

$$\begin{array}{r}
 2433 \\
 + 8297 \\
 \hline
 10730
 \end{array}
 \qquad
 \begin{array}{r}
 \downarrow \downarrow \downarrow \downarrow \\
 \backslash \backslash \downarrow \backslash \\
 / \downarrow \backslash X
 \end{array}$$

Az összerovásnak köszönhetően már oda jutottunk, hogy kevesebb számmal írjuk le az eredményt, mint az arab számmal!

Nézzük a nulla használatát kivonási példában is:

$$\begin{array}{r}
 1003 \\
 - 503 \\
 \hline
 500
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{c}
 \cancel{\text{}} \quad / \quad / \quad * \\
 \cancel{\text{}} \quad / \quad \text{V} \\
 \hline
 / \quad / \quad \text{V}
 \end{array}
 \quad (=K)$$

Az 1999-es számot, egészen egyszerűen így írhatjuk: ✕✕✕*

KÖSZÖNET

Végezetül bizakodásomnak adok helyt, hogy a javasolt új formák minél több rovó tetszését nyerik el. Úgy gondolom, hogy megfelelnek a hagyománytisztelő szemléletünknek, a fára róhatóságot is szem előtt tartja, könnyen megtanulható és takarékos.

Hangsúlyozni kívánom, hogy ez csak egy olyan javaslat, amit – tudomásom szerint – nem támasztanak alá nyelvi emlékek, pusztán egy megérzésből, meglátásból származnak. Az, hogy megszülettek ezek a számok, azt is bizonyítja, hogy rovásunk a kultúránk ma is élő része, hiszen „szülni” képes!

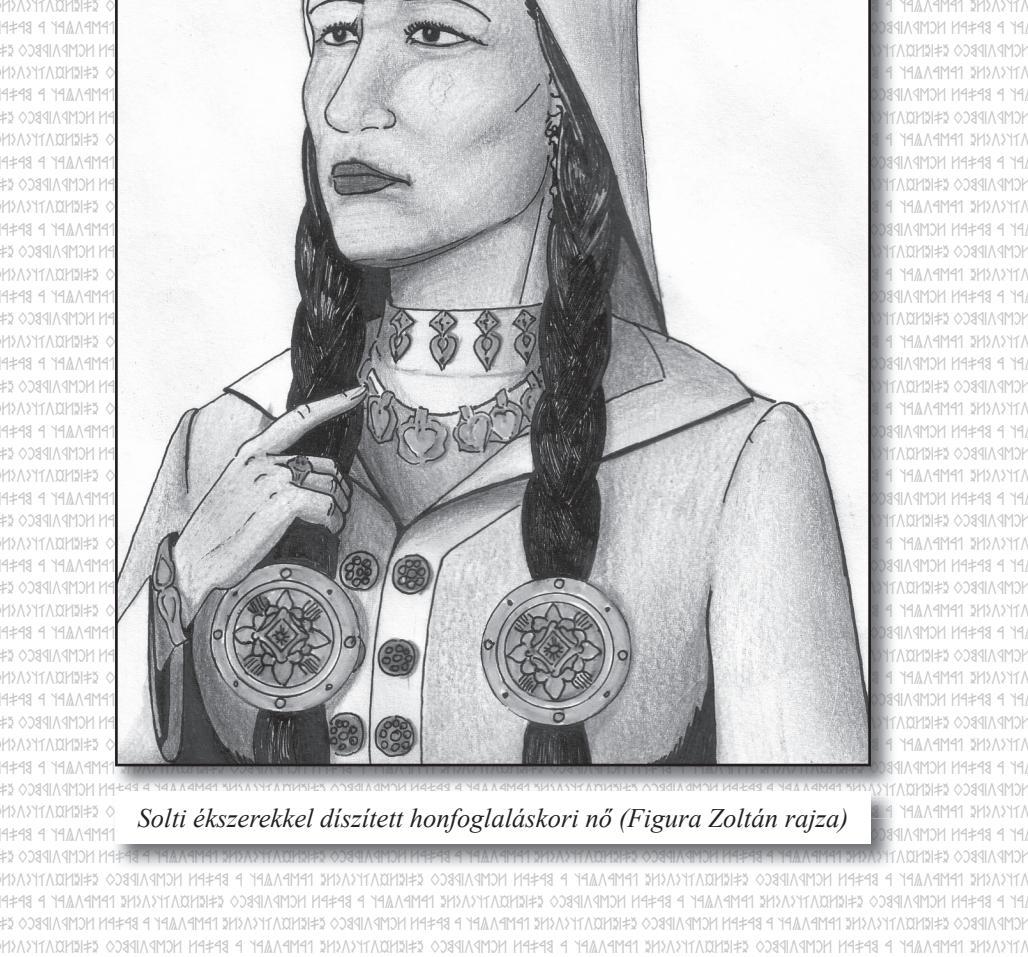
Ezek az ösztönösen született, „Szondi-féle” rovásszámok annak reményében adatnak közre, hogy előmozdítsák, hogy a mai rovás gyakorlatunknak végre szerves részévé váljanak a rovásszámaink.

Köszönet érte minden résztvevőnek, akik a jószándéktól vezérelve segítettek abban, hogy ezzel a munkával elkészülhettem!

!ԿՐՈՒՇԻՌԴՐԴՐ ԱՅՏ ԳԻԱԱ ԾԱՎԱ

.Վ.Վ.Վ.Վ.Վ.

!ՎԱՃԱՌԱՎԱԿՈ ԱՇԽՋՎԱՐԻ Գ ԿԱՂԱԿԱ

Solti ékszerekkel díszített honfoglaláskori nő (Figura Zoltán rajza)